

SZKOŁA

Motyw szkoły bardzo często pojawia się w literaturze i jest ważnym elementem wychowania. Dzięki przykładom bohaterów książkowych młodzież uczy się, że mogą ich spotkać różne sytuacje i dzięki wsparciu grupy można wyjść cało ze szkolnych opresji.

Motyw szkoły w lekturach

„**Felix, Net i Nika**” Rafał Kosik. Szkolna rzeczywistość jest istotną częścią fabuły. Autor łączy elementy fantastyczne z obyczajowymi, osadzając wszystko w czasie i miejscu bliskim młodzieży. W każdej części jest rozwiązywany inny problem, ale spoiwem akcji jest szkoła, która ukształtowała osobowość bohaterów, daje nam przykład jak należy porozumiewać się z ludźmi i budować relacje w grupie, by być lubianym oraz uczciwym wobec innych i siebie.

„**Siłaczka**” - bohaterka noweli Stefana Żeromskiego to młoda nauczycielka Stasia Bozowska. Określenie „siłaczka” to symbol młodej, ambitnej nauczycielki, która poświęca się dla swoich uczniów, postanawia przyczynić się do poprawy sytuacji na polskiej wsi, realizując hasło pracy u podstaw.

„**Szyfowe prace**” - powieść Stefana Żeromskiego prawie w całości poświęcona jest szkole. Jej bohaterami są uczniowie gimnazjum męskiego w Klerykowie. Akcja rozgrywa się na terenie zaboru rosyjskiego, a najważniejszym zagadnieniem jest rusyfikacja-zmuszanie polskich uczniów do poznawania historii i literatury rosyjskiej, wpajanie im rosyjskiej ideologii, tępienie wszelkich objawów polskości, nakłanianie do całkowitego wyrzeczenia się polskiej narodowości.

„**Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela**” nowela Henryka Sienkiewicza o jedenastoletnim Michasiu, uczniu gimnazjum. Akcja dzieje się w czasie zaborów, gdzie germanizacja przybrała ostre formy-w szkole uczniowie są ośmieszani, bici, upokarzani. Korepetytor chłopca pomaga mu przetrwać, co nie jest łatwe.

„**Kamienie na szaniec**”-powieść Aleksandra Kamińskiego o wojennych losach harcerzy z Szarych Szeregów. Rudy, Zośka i Alek poznali się w Liceum im. Stefana Batorego w Warszawie. Tam też rozpoczęli swą przygodę z harcerstwem. Kiedy wybuchła wojna, nie mogli kontynuować nauki, ale szkolna przyjaźń przerodziła się w solidarną walkę z okupantem.

„**Harry Potter**”-J. H. Rowling. Nauka w najstynniejszej szkole magii- Hogwarth - nie jest wcale łatwa-surowi nauczyciele, egzaminy, sprawdziany, uczniowie bywają różni, jednak Hogwarth jest szkołą jedyną w swoim rodzaju i wielu czytelników wołałoby uczyć się transmutacji i obrony przed czarną magią zamiast gramatyki, czy fizyki.

„**Jeźyczada**” Małgorzaty Musierowicz to cykl powieści, których bohaterami są członkowie poznańskiej rodziny Borejko i ich przyjaciele. Jednym z nich jest bardzo mądry i dystyngowany profesor Dmuchawiec, który miał wpływ na losy wielu bohaterów. To wzór pedagoga z powołaniem.

DOM

Dom jest tematem, z którym każdy powinien kojarzyć najlepsze doświadczenia i najcieplejsze uczucia-rodzina, bezpieczeństwo, miłość, czułość, ciepło, dobroć, troskliwość, pomoc, opieka, zrozumienie, radość. Nie zawsze tak jest.

Dom - początki

Adam i Ewa-pierwsi rodzice, Kain i Abel, Hiob-człowiek pozbawiony rodziny, Święta Rodzina, „Iliada”, „Odyseja”- Homer

Motyw domu (rodziny) w lekturach

„**Romeo i Julia**” William Szekspir. Wielka nienawiść rodziców, ogromna miłość dzieci. Dwie weneckie rodziny: Kapulettich i Montekich - dwa najważniejsze w Weronie rody, które dzieli nienawiść rodziców, a łączy miłość i śmierć dzieci. Zarówno Romeo, jak i Julia rezygnują z lojalności wobec rodzin w imię swoich uczuć.

„**Świątoszek**” Moliera. Intruz w domu. W rodzinie Orgona pojawia się obcy-Tartuffe, a wraz z nim kłopoty. Ojciec rodziny zauroczony gościem daje się omamić, czyni go swoim spadkobiercą i niemalże wyrzeka się rodziny. W końcu jednak prawda wychodzi na jaw.

„**Pan Tadeusz**” Adam Mickiewicz. Wspomnienia o domu lekarstwem dla emigranta. Poczucie wyobcowania utrudnia zadomowienie się na emigracji wielu Polakom, którzy nie mogą wrócić do kraju. Przetrwac pomagają wspomnienia, obrazy z przeszłości często wyidealizowane. Rodzinne dramaty- nie układają się sprawy w rodzie Sopliców.

„**Opowieść wigilijna**” Karol Dickens. Życie w samotności bez rodziny i bliskich. Ebenezer Scrooge z wyboru, nie z konieczności, chce spędzić święta Bożego Narodzenia w samotności. Po spotkaniu z duchami zmienia się z zrzędlivego i skąpego staruszka w człowieka dobroczywnego, chętnego do pomocy. Dzięki tej zmianie uratowanych zostanie wiele osób.

„**Szyfowe prace**” Stefan Żeromski. Rodzina parasolem ochronnym. Główny bohater powieści Marcin Borewicz jest jedynakiem rozpieszczonym przez rodziców i bardzo do nich przywiązany. Ciężko mu jest opuścić dom i przenieść się na stację. Strata matki, która nauczyła go wrażliwości jest bardzo bolesna, bez niej czuje się samotny.

BUNT

Bunt bierze się z niezgody na otaczającą rzeczywistość. Kiedy coś nam przeszkadza, nie odpowiada, nie jest zgodne z naszymi poglądami. Ludzie buntują się m. in. przeciwko władzy, ograniczeniom społecznym, Bogu i religii, innym ludziom.

Motyw buntu w lekturach

„**Biblia**”-bunt aniołów, zbrodnia Kaina, Budowniczo wieży Babel, Naród Wybrany

„**Mity greckie**”- Prometeusz, Ikar

„**Antygona**” Sofoklesa. Tytułowa bohaterka tragedii nie chciała pogodzić się z decyzją władcy Kreona, stanęła przed trudnym wyborem i zbuntowała się przeciwko ziemskiej władzy. Jej protest stał się początkiem nieszczęść w królewskiej rodzinie.

„**Romeo i Julia**” W. Shakespeare. Najśłynniejsi kochankowie swoją miłością zbuntowali się przeciwko planom rodzin od dawna ze sobą skłóconych. Był to też bunt młodych przeciwko starszym.

„Don Kichot”- marzył o wielkich czynach, nie pasował do swojej epoki, został błędnym rycerzem i walczył ze złem.

Utwory romantyczne. Romantyzm(wiek XIX) to czas buntowników i idealistów. Buntowali się polscy patrioci przeciwko zaborcom, buntowała się młodzież w całej Europie przeciwko oświeceniowym naukom i ograniczeniom, przeciwko całemu światu.

„Oda do młodości” Adam Mickiewicz

„Syzyfowe prace” Stefan Żeromski. Kiedy w klerykowskim gimnazjum pojawił się Bernard Zygier, wśród uczniów obudziły się antyrosyjskie nastroje. Powołali polskie stowarzyszenie, poznawali polską historię, czytali zakazane książki. Stali się świadomymi, młodymi patriotami.

„Kamienie na szaniec” Aleksander Kamiński. Harcerze z Szarych Szeregów walczyli z niemieckim okupantem. Robili wszystko, aby Niemcy nie czuli się zbyt pewnie w zniewolonej Warszawie, nie akceptowali rządów okupanta. Najwyższym męstwem wykazali się w akcji pod Arsenałem, kiedy odbijali z rąk gestapo jednego ze swych przyjaciół-Rudego.

TOLERANCJA

Tolerancja to umiejętność zaakceptowania odmienności(m. in. inna narodowość, kolor skóry, przynależność do innej subkultury, inne pochodzenie społeczne, inna religia, stan zdrowia)

Motyw tolerancji w lekturach.

„Biblia”

Kain i Abel-brak tolerancji

Wieża Babel-wielkie podzielenie

„Don Kichot” to symbol odmieńca, idealisty nierozumianego przez otoczenie, dziwaka.

„Quo vadis” Henryk Sienkiewicz. Antyczny Rzym to mieszanina wielu narodowości. Trafiają tu i zgodnie mieszkają ludzie ze wszystkich stron świata. Nagle wybuchła nienawiść wobec cichej, skromnej gminy chrześcijańskiej, bo dobroć, ubóstwo to wartości niezrozumiałe przez mieszkańców Rzymu. Tu liczy się pieniądź, władza, rozrywka. Kiedy czegoś nie rozumiemy, nie potrafimy zaakceptować, to chcemy to zniszczyć, zlikwidować. Chrześcijanie byli inni, ich religia była inna -zrzucano więc na nich odpowiedzialność za wszelkie niepowodzenia Rzymu.

„Tajemniczy ogród” F. H. Burnett to powieść o umiejętności zaakceptowania drugiej osoby, o poszukiwaniu przyjaźni i pokonywaniu barier, jakimi jest choroba, rodzinne tragedie, cierpienie.

„Przypadki Robinsona Crusoe” Daniela Defoe to najbardziej znana powieść o podróżniku, który wylądował na bezludnej wyspie. W wątku dotyczącym Piętaszka-zupełnie różni, a jednak nauczyli się zgodnie żyć.

„Guliwer” Jonathan Swift. Towarzysząc Guliwerowi w jego podróżach, widzimy, jak bardzo spojrzenie na świat zależy od tego, jacy jesteśmy. To, co dla jednych jest ogromne, dla innych wydaje się maleńkie.

„**Ten obcy**”, „**Inna?**” Irena Jurgielewiczowa.

Powieści o młodzięży, której dzieciństwo nie było łatwe. Wakacyjne spotkanie to dla wszystkich bohaterów sprawdzian tolerancji- obcość Zenka. Z kolei czas świąt Bożego Narodzenia będzie szczególnie ważny dla Danki, która mieszka w domu dziecka i jest „inna”.

„**Panna Nikt**” Tomasz Tryzna. Wstrząsająca powieść o tragedii nastolatki, która nie jest tolerowana, ponieważ różni się od rówieśników. Bohaterka przyjeżdża ze wsi do miasta i tu poszukuje przyjaźni i akceptacji. Okrucieństwo „przyjaciółek” doprowadza do tragedii.

FANTASTYKA

Twórczość, w której występują elementy nieodpowiadające rzeczywistości.

Fantasy – fantastyka baśniowa, wywodzi się z baśni i legend.

Science fiction – fantastyka naukowa, świat oparty na wyobrażeniach o rozwoju techniki.

Motyw fantastyki w lekturach

„**Mity**” **greckie i rzymskie** – opowieści o bogach, herosach i dziwnych stworach. Mity wyjaśniały pochodzenie ludzi i wszechświata oraz większości zjawisk przyrodniczych.

„**II cz. Dziadów**” Adama Mickiewicza – noc, kaplica cmentarna, guślarz przywołuje duchy specjalnymi zaklęciami, upiór straszący za oknem, duch dziewczyny fruwały pod dachem kaplicy.

„**Balladyna**” Juliusza Słowackiego – czary mieszkającej w jeziorze Gopłany, duszki Skierka i Chochlik, magiczny znak na czole zabitej Balladyny.

„**Hobbit, czyli Tam i z powrotem**” J. R. R. Tolkiena – wędrówka przez niebezpieczne krainy do kryjówek groźnego i okrutnego smoka, aby odebrać mu zagrabione krasnoludom skarby.

„**Bajki robotów**” Stanisława Lema - utwory napisane w konwencji baśni ludowej, osadzone w świecie futurystyczno-kosmicznej technologii, w którym bohaterami i narratorami są roboty.

Najbardziej znane fantastyczne krainy:

Utopia – opisana przez Tomasa Morusa kraina o idealnym ustroju.

Atlantyda – mityczna wyspa zatopiona wskutek nieznanego kataklizmu.

Świat Tolkienowski – Śródziemie – wszędzie panoszą się złe moce, trwają wojny pomiędzy różnymi gatunkami.

Hogwart – fantastyczny zamek w którym mieści się szkoła magii.

Nibylandia – Piotruś Pan, chłopiec, który nie chciał dorosnąć. Zamieszkał w wymyślonej przez siebie Nibylandii, gdzie mogły mieszkać tylko dzieci.